

A VÁSÁRHELYI TALÁLKOZÓ

ÚJ IDŐSZAK MESGYÉJÉN

SOKSZOR felvetődik a gondolat, hogy mily kínálkozó és nagy-szerű feladatra vállalkozna az, ki közülünk megírná az eltelt idő történetét. A kisebbségi futam útja tizenennyolc esztendő s ez a közel két évtized a mi életünkben nem egyszerű folytatása a megelőző időnek, hanem súlyos változások esztendeinek sora: Metamorphosis Transylvaniae. A teljes életváltás következett el: nemcsak az időjárás változott szellemi életünkben, hanem átalakulóban van minden: a talaj, melyre építettünk és az élet, mely az új talajba bocsájtja gyökérzetét s a szokatlan időjárás szeszélyei szerint módosul.

Az erdélyi magyarságnak akkor, amikor átlépte a békeszerződésekben valósággá vált történeti idő határát, tisztában is kellett lennie ezzel: rá, mint kisebbségre, a teljes önrevízió kötelezettsége hárul. Tudta, – mert tudnia kellett, – hogy történelmében katasztrófális változást ért meg. De a metamorphosis kényszerűség volt s a kényszerhelyzet szerencsétlen lélektani állapot: a belátó észszerűség és a lázadó érzelmi erők állandó harcát eredményezte. Az erdélyi magyarság kisebbségi életének szellemtörténete éppen ezért volna hallatlanul érdekes studium, mivel az események rugóit és összefüggéseit is számba venné. A tényleges helyzetből folyó, belátásra kényszerítő, reális látásmód és az elmúlt időket idéző, dacosan érzelmi álláspont küzdőtere ez a történeti mezőny. Az eszmévilágban halálos ellenfelek állanak egymással szemben, az egyes emberben is dúl az értelem és az érzelem harca. Előbb a változás dacoló tétlenséget szül, mígnem bebizonyosodik, hogy a román államban a magyarság érdekeinek cselekvő szolgálata nem áll ellentétben a hagyományos nemzeti érzelmekkel, sőt a mult eredményeinek fenntartása és a népi élet biztosítása a leghatározottabban meg is követelik ezt. Az észszerűség egyénben és közösségben egyaránt győzedelmeskedik s ma már megszokott jelenség, hogy a magyarországi magyar az erdélyiben döbbenve látja a „szalmaláng” kialvását és fanyar racionalistának nevezi őt.

Sokak előtt talán hiú önáltatásnak tetszik, hogy a kisebbségi élet szelleméről – mint fejlődésben lévő valóságról – beszélünk. Annyi adat, annyi érv sorakozik fel előttünk is, amelyek látszólag mind az ellenkezőjét bizonyítják: a nemzeti fegyelem hiánya, az egyéni és intézményi torzsalkodás, a kirívó önzés, a népfölösleg kalldódása és mindaz, amit a tárgyilagos bírálóat főlemlegetni szokott. Azonban a szellem alakulásának ténye ennek ellenére sem tagadható. A fejlődés menete nem együtemű minden területen, de két-

ségtelen, hogy mindaz, ami az utóbbi években történt és, ma is történik, más gondolkodásra vall, mint ami azelőtt volt. Új korszak mesgyéjén állunk. Lassanként megismerjük életünk rendszerét, élesen el tudjuk választani a tennivalókat és felfedezzük a szerves együttműködés lehetőségeit; minden területen a teljesség gondolata kezd előtérbe kerülni: oly tervek merülnek fel, amelyek a folyamatban lévő közszellemváltás beteljesülése esetén valóban erős és ellenállhatatlan népszervezetet építhetnek ki. S erre az elmúlt tizennyolc esztendő alatt soha nem is volt ekkora szükség, mint éppen most és az elkövetkező esztendőkből. A politikai élet térségein ugyanis – miként azt többször hangsúlyoztuk – oly változás tanui vagyunk, amelyek eredményeképpen már nemcsak a nemzetközi paragrafusok, hanem a nemzeti erőviszonyok is latba esnek. A kisebbségi kérdés helyi megoldásának lehetősége tárul elénk s ezzel kapcsolatosan – mint soha eddig – problémává lesz nemzetrésünk társadalmi ereje, gazdasági és közművelődési súlya épűgy, mint a tömegekre épített politika ügyessége. Számolnunk kell azzal, hogy a kisebbségi élet ide s tova tizennyolc éves s éppen ideje, hogy – mint a vele egyidőben, az uralomváltozás szakában született kisebbségi magyar – tizennyolcév múltán szellemében érettnek nyilvánítsuk. Nem akarunk élnia hasonlattal, de mégsem bírunk szabadulni tőle. Teljes és igaz értelemben azt olvassuk ki a tényekből, hogy népközösségünk a matura sok örömmel és sok csalódással, bízakodással és zuhanással kísértkülönleges alkalmát éli. Terveiben és elgondolásokban, itt-ott megkezdett új munkában időszak indul.

A FIATAL NEMZEDÉK HANGRATALÁLÁSA.

A SZELLEMTÖRTÉNET írója valószínűleg nagy örömét lelné abban is, ha a tizennyolc év történelmét nemzedékek szerint külön részletezné. Ezt a fejlődésrajzot ugyanis nemcsak a reális és romantikus látásmódból folyó, egymással szembenálló elgondolások viadala teszi bonyolulttá, ingadozóan egyenetlenné, de kuszálja az a lappangó ellentét is, mely a nemzedékek szemlélete között fennáll. Ha tárgyilagosan vesszük számba azokat a tényezőket, amelyek a kisebbségi élet mindinkább reálisabb felfogását eredményezték és eredményezik, letagadhatatlan, hogy e tényezők között jelentős a feltörekvő új nemzedék hangratalálása is. Csak a pontos fejlődéselemzés tudná megállapítani azt a szerepet, amelyet az új nemzedék a ma kialakuló kisebbségi életlítás formálásában kapott. Mindenesetre tény az, hogy a harmincas években – a főiskolás mozgalmak szépen kiépülő kereit örökségképpen maguk mögött hagyván – mind számosabban jelentkeznek „újarcú magyarok” közéletünkben. Tény az is, hogy a nemzedéki kérdés hánytorgatása, az u. n. ifjúsági autonómia jegyében indított függetlenségi mozgalom időszerűségét veszti, mert az öntudatosuló új nemzedék hamarosan belátja, hogy rá nem a terméket-

len viták, hanem nemzetpolitikai feladatok várnak. 1933 óta ebben az irányban tart a fejlődés s ha lehet a legutóbbi évek jelenségeiből következtetést levonni, úgy önbizalommal állapíthatjuk meg, hogy az új nemzedék, melynek tagjai oly sokszor és annyi öntudattal hirdetik az erdélyi életváltás reális feladatait, maguk is megérték – akárcsak a látásmód, amelyet magukévá tettek.

A kisebbségi életforma csontosodása és az új nemzedék közéleti hangjának férfiasodása között meglepő a párhuzamosság. Anélkül, hogy személyeket és csoportosulásokat emlegetnénk, bátran kijelenthetjük, hogy az új nemzedéknek volt és van érzéke meglátni a szükségleteket, volt és van merészsége körömszakadtig kiállni oly tételek mellett, amelyekben megoldást vélt felfedezni. Nem véletlen, hogy a belső szervezés szükségességének feltárulása és az új nemzedék társadalmi munkát sürgető és vállaló magatartása egyidőben jelentkeznek. A helyzetalakulás mindinkább előtérbe hozza azokat a terveket, amelyeknek képviselői a fiatalság soraiból kerülnek ki. A népi gondolkodás gyakorlati hatása mutatkozik mindenekelőtt. A falu hajdan romantikus emlegetése beitatódott a közvéleménybe s ma már nem nehéz népszerűsíteni azt a nemzetpolitikai elgondolást, amely a népre, mint alapvető társadalmi rétegre támaszkodik, az értelmiségnek nevelő-szervező szerepet szán, az intézmények népi hivatásáról beszél, szóval a kisebbségi demokráciát óhajtja megvalósítani.

Gondviselésszerű a tények alakulása. A külső nyomás és a belső feszültség ellenállhatatlan kényszere folytán a kisebbségi helyzet ártékelése lett feladatunkká, a magunk revíziója, a nemzetélet teljes igényű meglátása. De ugyancsak a körülmények következetes alakulása hajtotta és hajtja az új nemzedéket saját szerepének felismerésére s a nemzetrész társadalmi munkamezeire. Az új feladatok és az új feladatvállalók öntudatosulása összeesik, egyik hordozza a másikat. Különös és sajátos párosulása ez a lelki és élettani megújodásnak. A föld és a nép problémáinak megértéséből közszellem formálódik, határozott körvonalakban jelentkezik a kisebbségi élet, útban a lelki magyarság. A feladatok nyílt látásából s a nagy nemzetépítő munka vágyából a lelki metamorphosis immár bennünk és körülöttünk alakul. Bennünk és körülöttünk, mert a kisebbségi helyzet nagy pedagógiai erő és tényező, ránevelt a reális látásra, az önismeretre és a bátor kutatásra: feladatokat érlel körülöttünk, de terem bennünk képességet a jelek felismerésére.

A GONDOLAT TESTET ÖLT.

AZ ÚJ FELADATOK és az új feladatvállalók találkozását az időszerűség kényszere valósítja meg. A „cselekvő ifjúság“ cikksorozatát író Tamási Áron épúgy érezte ezt a kényszerűséget, mint a későbbi probléma-felvetők. Tamási szerint az Erdélyi Fiatalok, a „népvalóság“ hirdetői és a Hitel új magyarjai képviselik a cselekvő

ifjúság három arculatát s bátran kinyilvánítja, hogy e három „csoport” szerepének meghatározásával „az Erdélyi Fiatalok népi humanizmusának, a Hitelben hirdetett újraértékelésnek és a »baloldaliak« szocializmusának” az összefogását célozza. Tamási Áron, az író, ezzel az idő szavának közvetítője.

A „Cselekvő ifjúság” című cikksorozat körül hosszas vitatkozás indult meg. Ennek során mindazoknak, akik óhajtvá-óhajtották az új nemzedék egységes képének kialakítását, hamarosan látniuk kellett, hogy az összefogást súlyos akadályok nehezítik. A Hitel maga ebben a – hangsúlyozzuk – időszerűtlen vitában, bár teljes mértékben körülötte folyt, részt nem vett, csak később szögezte le a félreértésből keletkezett vádak visszautasítása után álláspontját: „Vitába nem szívesen bocsátkozunk, idő sincs rá, de nem is hasznos a vetélkedés. Annyi az elintézendő kérdésünk, oly széles a munkaterület, hogy mindig kevesen leszünk munkábaállók. Egytől meg kell őriznünk magunkat: saját szerepünk túlbecsülésétől. Mi mindannyian csak részletmunkások lehetünk. A társadalomátszervezés nagy műve nem egy nemzedék erejéhez méretett, elvégzése nemzedékek következetes igyekvését igényli. Az Erdélyi Fiataloknak, a Hitelnek s más hasonló munkaközösségeknek egy hivatása van: egymást segítve és egymás mellett törekedni a népközösség szolgálatára.”

EZT A VITÁT KÖVETŐEN egy esztendő mult el s látszólag az 1936 áprilisában lezajlott nyilvános szócsata mit sem eredményezett. A hosszas hallgatás alatt azonban a gondolat és az egység vágya érlelődött a lelkekben. Magyarságunk egyre nehezebb és válságosabb helyzete is siettetette az egymásratalálást. S amikor a Független Újság „Fiatal magyarok tavaszi találkozója elé” címmel húsvét napján ankétot indított, egymásután tizennyolc fiatal magyar nyilatkozott egyöntetűen az erdélyi magyarság fiatal szellemi csoportjainak találkozása mellett s az összefogást, a közös munkaprogram kialakítását égető történelmi szükségnek tartották.

A gondolat idővel cselekvéssé testesül. Visszagondoltunk a Hitel szorongva kimondott programjára: „hátha egybeverődésüknek szolgálattévői lehetnénk”, éreztük a fölvetett terv időszerűségét, csak az aggasztott: vajjon lesz-e annyi belátás mindannyiunkban, hogy otthon hagyja azt, ami csak elválasztani képes és hogy csak a jószándékot és a halálos komoly igyekezetet hozza magával, mert hiszen nem világnézeti kérdések hangos vitatása a feladat, hanem kialakítani azt az erdélyi magyar életlátást, megfogalmazni azt az alapvető néhány pontot, melyet minden erdélyi fiatal magyar, akiben nemzeti megmaradásunk akarata él, magáévá tehet.

A TAVASZ időközben eltelt fejünk felett. Az egybeverődés gondolata azonban vággyá erősödve mind nagyobb és nagyobb körben hat s a nyári hónapok megbeszélései, tanácskozásai mind valószínűbbé teszik, hogy a megvalósulás közelben van. Augusztus 18-án végre megjelenik „Az erdélyi magyarokhoz” címzett felhívás. A fel-tűnést keltő iratot Tamási Áron, Nagy István, Dr. Asztalos Sándor,

Jordáki Lajos, Petrovay Tibor és Vita Sándor, mint „a Vásárhelyi Találkozó előkészítő bizottsága“ jegyzik. A proklamáció egyrészt felvilágosító jellegű, másrészt megadja az erjedésben lévő szellemi mozgalom formáját:

„... eddigi beszélgetésünk alapján odáig jutottunk, hogy valljuk a következőket:

1. Támogatunk és szolgálunk minden olyan törekvést, mely az erdélyi magyarságot tudatossá és erőssé teszi arra, hogy sorsát ön-maga irányítsa.

2. Szükségesnek látjuk társadalmunk átformálását abból a célból, hogy az erdélyi magyarság egyetemes érdekeinek a síkján az osztályok közötti választófal eltűnjék. A falusi kisbirtokos rétegnek és munkásságnak kell alkotnia azt az erős nemzetiségi testet, melyet a nevelő értelmiséggé átalakult középosztálynak kell szolgálnia.

3. Fel kell ébreszteni és táplálni kell azt az öntudatot, mellyel az erdélyi magyarság sikeresen ellenállhasson minden olyan támadásnak, mely őt nemzeti értékeiben és jogaiban veszélyezteti.

Hisszük, hogy az a magatartás, melyet mindenekelőtt a fenti három pontban foglalt célkitűzések alakítottak ki, elég erős lesz arra, hogy fiatal szellemiségünk legjobb erőit összefogja. Erre a hitünkre támaszkodva tettük meg azt a további lépést, mely az országos jellegű „Vásárhelyi találkozó“-t szorgalmazza. A találkozó tárgysorozatát is összeállítottuk, még pedig a következőképpen: 1. Az erdélyi magyarság társadalmi alkata és erkölcstana, átalakulásának útjai és képe. 2. Az erdélyi magyar nemzetkisebbség közjogi és nemzetközi jogi helyzete. 3. Az erdélyi magyarság és a román nép együttélésének feltételei és útja. 4. Az iskolai nevelés, az iskolai nevelés reformja, az iskolán kívüli nevelés. 5. Tudomány, irodalom, színház, zene, művészet. 6. Az erdélyi magyar napi és időszakai sajtó háborúutáni működése, mostani állapota és jövő szerepe. 7. A munkás és iparos tömegek nevelése és szerepe. 8. Közgazdasági politikánk. 9. Mezőgazdasági politikánk. 10. Összefoglaló határozat.“

AZ ELŐKÉSZÍTŐ BIZOTTSÁG, amikor az „erdélyi magyarokhoz“ fordult, abban a hitben tette ezt, – miként mondja is, – hogy nevökben szól. Részben nem is volt önáltatás ez a hiedelem. Nincs Erdélyben oly magyar ember, ki nyíltan tagadni merné azt a három pontot, amely a Vásárhelyi Találkozó alapkövéül jelöltetett. Az előkészítő bizottság azonban áltatta is magát, azt híven, hogy a fiatalság körében már oly régóta hangoztatott egyezkedési vágy általános társadalmi kezdemény. Az előkészítőknak s mindazoknak, kiket képviseltek, hamarosan rá kellett döbbenniök arra, hogy az egység utáni vágyuk súlyos veszedelemben van. Szándékukkal szíveten állanak s indulatosan oly törekvés mozdul, mely zavarni akarja az alakuló rendet s kész, ha kell, körülzárni őket, mint a leprásokat.

Beismerjük: szokatlan dolognak ígérkezett az, amit a mozgalom akart. Lélektanilag teljesen érthető, hogy az újszerű akkor, amikor hallatlan rokonszenvet szül a változást óhajtók sorában, ellenszenvet ébreszt a régivel elégedettek, az ó hívei között. Szóval nem csodál-

kozunk, hogy mérget, ijedelmet, aggodalmat váltott ki a találkozó híre. Csak azon csodálkozunk, hogy az ellenzők között senki sem fedezte fel, hogy ebben a találkozóban van valami szükségszerűség, senki sem számolt azzal, hogy a találkozó tervéhez hasonló, évekig vajdó gondolat megvalósítása legfeljebb csak elodázható, megakadályozására azonban nincsen lehetőség. Csodálkoznunk kell azon, hogy némelyek minden igyekvése a gátvetés volt, bár indokoltabb lett volna a nehézségek elhárítása.

Mindennek emlegetése természetesen csak azért szükséges, hogy híven álljon előttünk és maradjon emlékezetes az a légkör, mely övezte Erdély férfikorba lépő új magyar nemzedékének első jelentős közéleti fellépését. Miként később a Találkozó alkalmával egyik előadó fejtegette: „ha eddig kétségeink is lettek volna, most mindaból, ami a Találkozó körül történt, megvilágosodhattunk, hogy társadalmunk beteg, halálos kór emésztí“.

„MI KÍSÉRELTÜK MEG ELŐSZÖR...”

BIZAKODÁS ÉS AGGODALOM között a Vásárhelyi Találkozó 1937 október hó másodikán, szombaton, délelőtt tizenegy órakor kezdte meg munkáját. Az előadásztal mellett az időközben személyi változáson átment előkészítő bizottság foglal helyet: Tamási Áron, Dr. Asztalos Sándor, Albrecht Dezső, Nagy István és gr. Teleki Ádám. Dr. Asztalos Sándor megteszi az előkészítő bizottság jelentését, majd ennek elfogadása után Albrecht Dezső javaslatot tesz a Találkozó irodájának személyi összetételére vonatkozóan: elnök: Tamási Áron Kolozsvár, alelnök: dr. Asztalos Sándor Kolozsvár, titkár: dr. Nagy Lajos Marosvásárhely, jegyzők: dr. Jancsó Elemér és Gyarmathy Árpád Kolozsvár, ellenőrző bizottság: dr. Fekete János Marosvásárhely, Szücs Elemér Kolozsvár és dr. Dániel Antal Brassó, teremőrök: Pálffy Antal, Sipos Lajos és Szíjgyártó György Marosvásárhely, jegyzőkönyv-hitelesítők: dr. Sáhy László és dr. Kalas László Nagyvárad, szövegező- és sajtóbizottság: Kacsó Sándor Brassó, Árvay Árpád Nagyvárad, Nagy István, Dsida Jenő és Demeter Béla Kolozsvár. A jelenlévők egyhanguan elfogadják ezt a javaslatot, Tamási Áron elfoglalja az elnöki széket, fölolvassa a király Ófelségéhez intézendő távirat szövegét s elmondja a tanácskozásokat megnyitó beszédét.

Az első egy óra történelme száraz adatokban csak ennyi. A marosvásárhelyi Apollóban lezajlott tények azonban sokkal jelentősebbek, mintsem magunk is gondoltuk. Nem szokványos megalakulás. Annak tűnt talán az első percekben, de csakhamar mélyül a tudat: „...új helyzetünkben, 18 esztendő alatt, mi kíséreltük meg először, hogy szabad formában, minden hatalmi vagy érdekbefolyástól függetlenül egybegyűljön az érett ifjúság“; – „a háború óta mi kíséreltük meg először, hogy ez az egybegyűlés olyan legyen, amely magyar társadalmunk minden színét tükrözze“; – „mindenki felelős a

munkában: adjátok vissza a szónak erkölcsi tartalmát, nemzeti súlyát és emberi hitelét“; – „gondoljatok arra, hogy vizsgán álltok népetek előtt s hogy az erdélyi magyarság történelme rajtatok keresztül azt a generációt fogja megmérni, amely ma a legnagyobb felelősséggel tartozik népének“; – „legyen mindenkinek eltökélt vágya, hogy ő nem fog könnyűnek találtatni“; – „hősnek kell lenni, és miért ne lehetnétek, hiszen hősei isteni törvény szerint minden népnek vannak súlyos időkben“.

Az egybegyűlés jelentősége tudatosul e percekben: Tamási Áron megnyitója idején s azt követően Albrecht Dezső előadása folyamán. A külön szándékok egyetlen nagy szándékba torkollanak, a külön elgondolások egyetlen tengely körül kristályosodnak s ez a Vásárhelyi Találkozó. Különös érzés volt mindannyiunkban, amikor alanyiságunkat uralomba vette a közösség ébredő szelleme és sajátos módon feladatként vállaltuk ennek az új valóságnak közösségi erővé testesítését. „Rajtunk a felelősség, az összesen és az egyéneken egyaránt, hogy a lehetőségből közös munka, a közös munkából erős magyar társadalom és az erős magyar társadalomból helytálló nemzeti erő teljesedjék ki.“ „Teljesen mindegy, hogy Európa kollektív vagy individuálista fejlődés irányába halad-e, önmagában az, hogy mint egy néphez tartozók az állam részéről külön bánásmódban részesülünk, önmagában az, hogy minden elnyomó törekvés minket, mint nemzetet ér, fel kell hogy ébressze bennünk az együvé tartozás, a szolidaritás, az egymás iránt való felelősség érzetét. Kisebbségi társadalom még a legszélsőbb individuálizmus idején sem engedheti meg tagjainak sem az önző különállást, sem a külön csoportokra tagolódást. A kisebbségi élet nem önző elzárkózást, hanem szabad kitárulást követel.“

Már ezekben a percekben valóság az, amiért emlékezetes marad a Vásárhelyi Találkozó: a közösség szövetségre lépett az erkölcsi forradalom jegyében. Az erdélyi fiatal magyar szellemiség Marosvásárhelyt egybegyűlt képviselői bizonyosságot szolgáltatottak már az első órában arról, hogy az új nemzedék felelősségének tudatában van. Ettől fogva a méreg már nem időszerű, az ijedelemre már nincs ok, az aggodalom immár alaptalan, A fiatalság bebizonyította, hogy nem felelőtlen.

KERESZTÉNY ERKÖLC S NEMZETI DEMOKRÁCIA.

„AZ ERDÉLYI MAGYARSÁG társadalmi alkata, erkölcstana, átalakulásának útjai és képe“ címmel Albrecht Dezső tartott előadást. A kérdéshez a következők szoltak hozzá: Ziegler László, Vargyas Antal, Bende Béla, Dominich László, dr. Medve András, Becsky István, Balogh Edgár, Kis Endre, dr. Jancsó Elemér, dr. Sály László, Józsa Béla, Bányai László, dr. Fazakas János, Árvay Árpád és br. Atzél Ede. A hozzászólások után a Találkozó bizottságot küldött ki, hogy a vélemények figyelembevételével az előadó határozati javaslatát végleges formába

öntse. A bizottságban az előadó és a hozzászólók foglaltak helyet. Munkájuk eredményeképpen a Találkozó ülése egyhangulag a következő határozati javaslatot fogadta el:

A Vásárhelyi Találkozón megjelent fiatal magyar szellemiség társadalmunk mind alapvető, mind időszerű kérdéseit aggódo lelkiismeretességgel megvizsgálva az erdélyi magyarság erkölcsi, nemzeti, és szociális megújódása érdekében szükségesnek tartja kinyilvánítani a következőket:

1. Az erdélyi magyar népkisebbségi élet irányítása csakis a keresztény erkölcsi és demokratikus nemzeti követelmények szerint történhetik.

2. Népkisebbségi életünket s annak minden intézményét és tagjait a nemzeti egység gondolata és célja hassa át, Politikai, gazdasági, közművelődési és egyházi intézményeink és azok vezetői között, amennyiben hiányzik, becsületes együttműködés jöjjön létre. Osztály-, felekezeti és nemzedéki ellentétek életünből tűnjenek el. A vezetők pedig a magyar iskolák, egyházak és közintézmények erkölcsi és anyagi támogatásával járjanak elől jó példával.

3. Ennek a célnak érdekében szükségesnek látja a Találkozó, hogy addig is, míg a népszervezeti eszmény, a Magyar Szövetség, megvalósulhat, jöjjön létre egy, az erdélyi magyarságot egységesen irányító szervezet, amely politikai, egyházi, közművelődési és gazdasági intézkedéseken keresztül a Magyar Szövetség gondolatát, mint erkölcsi principiumot, megvalósíthatja.

4. A Vásárhelyi Találkozón megjelent magyar fiatalság az erkölcsi megigazulásában és szellemi megnemesedésben, a nemzeti öntudat fokozásában és az alkotó erők becsületes összefogásában látja jövőnk egyedüli útját. Elítéli azt a szellemet, mely személyi torzsalakodásokkal, mindenki elgáncsolásával és az építőerők megbontásával akadályozza meg a kibontakozás útját.

5. Népi emelkedésünk záloga a földműves- és munkástársadalom s ezért ezúton is kinyilatkoztatjuk és hangsúlyozzuk, hogy a földművességnek és munkásságnak kell alkotnia az erős nemzeti testet a nevelő értelmiséggel együtt.

6. A Vásárhelyi Találkozón megjelent fiatal erdélyi magyar értelmiség a legteljesebb nemzeti, szociális és politikai egység vágyától áthatva kimondja, hogy az erdélyi magyarság minden egyes tagjára a sorskérdéseink és küzdelmeink iránti érdeklődés, tevőleges szolgálat és munka hárul. A magyarság minden egyes tagjának teljesítenie kell mind anyagi, mind szellemi tehetségéhez mérten kötelességét magára hagyott nemzetünkkel szemben. Kizárando az, aki az erdélyi magyarság érdekeivel összetűző tevékenységet fejt ki.

7. A Vásárhelyi Találkozón megjelent fiatalság utasítja minden egyes tagját, hogy azokban a közületekben, amelyekben résztvesz, küzdjön a fenti pontok érvényesítéséért s támogasson minden ilyen irányú törekvést s akadályozza meg az ellentétes törekvéseket.

ÖNKORMÁNYZAT.

AZ ERDÉLYI MAGYAR NEMZETKISEBBSÉG közjogi és nemzetközi jogi helyzetét dr. Asztalos Sándor mutatta be előadásában. A Találkozó ülése az előadó határozati javaslatát változtatás nélkül fogadta el:

A Vásárhelyi Találkozó az erdélyi magyar kisebbség közjogi és nemzetközi jogi helyzetét megvizsgálta és kimondja, hogy az adott helyzetben szükségesnek tartja:

1. a teljes összefogást a felekezeti, osztály- és nemzedéki különbségek kiküszöbölésével tisztán azon az alapon, hogy mindnyájan egy nemzet fiai vagyunk és egy sorsban élünk;

2. a belső önellátást és a belső önkormányzatot politikai, gazdasági és kulturális téren oly értelemben, hogy az összes politikai, gazdasági és kulturális erőinket a közös cél: a nemzeti létfenntartás biztosítása és jogai kivívása érdekében, hogy az adott politikai és jogi helyzetben népünk minél nyugodtabb, békésebb, anyagilag biztosítottabb életet élhessen; mindezek érdekében szükséges az eddigi szervezetek harmonikus együttműködése;

3. a magyar önkormányzat igénylését, amelyhez való jogunkat az erdélyi románságnak a saját elhatározásából született gyulafehérvári határozataira alapítjuk;

4. a román nemzettel való békés megegyezést, amelynek előfeltétele lenne a békés együttélés biztosítása, a kisebbségi jogok elismerése és a magyar önkormányzat engedélyezése.

„EGY SZABADSÁGÁT SZERETŐ NÉP
NYILTSÁGÁVAL...”

„AZ ERDÉLYI MAGYARSÁG és román nép építő együttélésének feltételei és útja” címmel Kacsó Sándor adott elő. Becsky István, Albrecht Dezső, Rédey Károly és dr. Vásárhelyi Z. Emil hozzászólásai után az előadó határozati javaslatát visszavonta s a Találkozó Albrecht Dezső, Árvay Árpád, Balogh Edgár, Becsky István, dr. Dániel Antal, Nagy István és Petrovay Tibor személyében bizottságot küldött ki, hogy az előadóval együtt új határozati javaslatot készítsenek. Ezt a határozati javaslatot a Találkozó ülése egyhangúlag elfogadta:

1. A közép-európai magyarság egyetlen nyelvi és kultúrközösséget képez, melynek a romániai magyarság is alkotó része.

2. A romániai magyarság kisebbségi sorsba kerülése óta mindenkor tanujelét adta, hogy eleget tett állampolgári kötelelességeinek. Ez-

zel szemben a román kormányzatok részéről súlyos támadások érték nemzeti és emberi életjogaiban és nem kapta meg magatartásáért a kellő méltánylást és elismerést.

3. A román állam hivatását csak akkor töltheti be teljesen, ha a keresztény etikai követelmények és a valódi demokrácia szellemében egyforma gondoskodással védi és támogatja a keretei között élő összes népeket.

4. A román nép és a romániai magyarság közötti békés együttélésnek mindenekelőtt álló feltétele az, hogy az állam biztosítsa a magyarság népkisebbségi jogait, úgy is mint állampolgári egyedeknek, úgy is mint nemzeti közösségnek.

5. A romániai magyarság s annak itt összegyűlt ifjúsága a román néppel való testvéri együttélés és megbékülés szükségességét vallja és ennek megteremtésére őszinte készségét és tiszta szándékát hangsúlyozza. Teszi ezt annál is inkább, mert meggyőződése szerint a román és magyar népre a Dunamedencében magasabbrendű közös hivatás vár.

6. A Vásárhelyen összeült fiatalság egy szabadságát szerető nép nyíltságával fordul a nemzeti álmaiban beteljesült és Gyulafehérvár magas szelleméhez felemelkedni tudott román néphez és irányítóihoz, hogy az élet és emberi jogaiban veszélyeztetett magyarság számára találja meg azt a módot, amely a lelki kibéküléshez, egymás becsületese megértéséhez vezet és a történelmi egymásrautaltságban élő két nép számára a szabad testvéri együttélés lehetőségeit megteremti.

A NEMZETNEVELÉS.

OKTÓBER HARMADIKÁN az első előadást Pálffy Antal tartotta az iskolai nevelés és az iskolán kívüli népnevelés kérdéséről. Hozzászóltak: Bálint Vilmos, dr. Nagy Lajos, Kéki Béla, dr. Medve András, Arató András, Venczel József, Vita Zsigmond, Rohrer Károly, dr. Jancsó Elemér, Abafáy Gusztáv, gr. Wass Albert, Jánossy Zoltán, dr. Fehér Endre, dr. Kis Endre, Ferencz Gyárfás, Pipó Lajos, Csíki Attila, Dominich László, Józsa Béla, Vigh Károly, Bányai László, Kali Sándor. A kiküldött bizottság, melyben részt vettek: Bányai László, Dominich László, dr. Fehér Endre, Gyarmathi Árpád, dr. Jancsó Elemér, Jánossy Zoltán, Józsa Béla, Kali Sándor, Kéki Béla, dr. Medve András, Pálffy Antal, Rohrer Károly, Szűcs Elemér, Venczel József és Vita Zsigmond, a következő határozati javaslatot terjesztette elő, amelyet a Találkozó ülése egyhanguan fogadott el:

A Vásárhelyi Találkozón egybegyűlt fiatal erdélyi magyar szellemiség megvizsgálva az iskolai és iskolán kívüli népnevelés kérdéseit, kimondja, hogy:

1. A nemzetnevelést egyetemes magyar kisebbségi feladatnak tekinti, amelytől belső megújulásunk és fennmaradásunk függ.

2. Megilletődéssel idézvén maga elé népközösségünk, különösen képen egyházaink vezetőinek és munkásainak az anyanyelvi oktatás érdekében folytatott hősiess küzdelmét, határozottan leszögezi, hogy az anyanyelvi oktatás jogát népünk számára mind alsó-, közép- és felsőfokon, mind a szakoktatás terén érvényesíteni kívánja.

3. Tiltakozik iskoláinknak a törvényekben biztosított szabad működését gátló intézkedések ellen, megállapítja minden magát magyarnak valló szülő jogát gyermekének magyarnyelvű iskoláztatásához és követeli a romániai magyarság adózásából felekezeti iskoláinkat jogosan megillető állami és községi segítyt.

4. Megállapítja, hogy a nemzetnevelésnek első tényezője a család, éppen ezért szükségesnek tartja ennek a szerepnek a magyar családokban való tudatosítását.

5. Felhívja a magyar szülőket, hogy gyermekeiket a magyar tannyelvű iskolákba járassák.

6. Tekintettel arra, hogy a meglevő magyar anyanyelvű iskolák csak egy részét ölelhetik fel a magyar tanköteles ifjúságnak, egyfelől követeli az állami iskolák magyar tagozatainak tényleges felállítását s ott magyar tanerők alkalmazását, másfelől kívánja az iskolán kívüli népnevelés céltudatos intézményesítését.

7. Szükségesnek tartja ifjúságunknak ipari, kereskedelmi és gazdasági pályák felé való irányítását, az ilyen természetű szakoktatás kiépítését, ugyanakkor hangsúlyozottan kívánatosnak tartja, hogy a népi rétegekből kikerülő tehetséges ifjak is minden segítséget megkapjanak arra, hogy megfelelő közép- és felsőfokú oktatásban részesülhessenek.

8. Mind falusi, mind városi népünk szellemi, erkölcsi, jogi, egészségügyi és gazdasági iskolán kívüli nevelésének eredményessége szempontjából szükségesnek látja, hogy az E. M. K. E. történelmi hivatásának megfelelően hozza létre az erdélyi magyar népnevelési központot, az egyházi, közművelődési és gazdasági szervezetekkel karöltve készítse el az iskolán kívüli népnevelés tervét és hasson oda, hogy ez a terv a helyi szervek útján meg is valósuljon.

9. Mind az iskolai, mind az iskolán kívüli népnevelés előfeltétele, hogy rendelkezünk oly értelmiségi réteggel, amely általános és szakműveltségénél fogva alkalmas a népnevelés munkálására s amely hivatását ebben ismeri fel, s ezért hangsúlyozottan sürgeti az értelmiségnevelés reformját oly irányban, hogy:

a) történjék gondoskodás a tanítóság népnevelői és gazdasági továbbképzéséről, külön szervezendő tanfolyamokon, s bármily áldozatok árán is a tanítóság emberséges megélhetésének föltételeiről;

b) főiskolai hallgatóinknak adassék alkalom, hogy nemzeti művelődési és szakbeli továbbképzésük és a népnevelői feladatokra való felkészülésük megvalósuljon;

c) tanuló értelmiségünk társadalomtudományi kiképzést nyerjen, hogy a népi valóság kérdéseit tárgyilagosan ismerje.

10. A Vásárhelyi Találkozó gyakorlati teendőként kijelöli, hogy:
a) minden községben Magyar Ház, illetve Faluotthon állíttassék fel népkönyvtárral és olvasókörral;

b) az értelmiségi réteg tartsa feladatának a népnevelést cse-

lekvő módon támogatni, egyrészt munkavállalással, másrészt a népnevelés ügyét szolgáló sajtó irányításával és az ily természetű kiadványok terjesztésével;

c) minden irányban tudatossá kell tenni, hogy a dalkultúra, a műkedvelés és a sport elsőrendű népnevelési tényezők;

d) az anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi mozgalom intézményesítése, valamint az egészségügyi megelőzés – előadások és tanácsadói szervek útján – népünk fennmaradása érdekében mielőbb megvalósítandó;

e) a faluból városba rajzó napszámos-, cseléd- és munkás-alkalmazottak számontartása, nevelése és megszervezése halaszthatatlan feladat.

AZ ALKOTÓ SZELLEM.

A TUDOMÁNY, irodalom, színház, zene, művészet tárgykörének előadója dr. Szemplér Ferenc. Hozzászóltak: dr. Vásárhelyi Z. Emil, dr. Jancsó Elemér, dr. Sáhy László, Venczel József, Kéki Béla, Nagy Sándor, Dominich László, Vita Zsigmond, Botár István, Kiss Jenő, Kurkó Gyárfás, K. Katona Jenő, Méliusz N. József és Fodor József. A kiküldött hattagú bizottság (Fodor József, dr. Jancsó Elemér, Méliusz N. József, dr. Szemplér Ferenc, dr. Vásárhelyi Z. Emil és Venczel József) részletes határozati javaslatot szerkesztett s ezt a Találkozó ülése egyhanguan el is fogadta:

A Vásárhelyi Találkozó megvizsgálva a tudomány, irodalom, színház, zene, művészet kérdéseit megállapítja a következőket:

Meggyőződésünk az, hogy az alkotó szellem szabad és szabadnak kell lennie megnyilvánulásaiban is, a Vásárhelyi Találkozó azonban csak azokat a tudományos, irodalmi és művészeti alkotásokat vallja magáénak, melyek a kisebbségi magyarság nemzeti és erkölcsi értékeit és érdekeit nem veszélyeztetik.

A Vásárhelyi Találkozó szükségesnek tartja az erdélyi magyar szellemi élet európai tájékozódását, e tájékozódás tárgyilagossá tételét és a romantikus önszemlélet tehertételétől való mentesítését. Meggyőződésünk, hogy szellemi életünk és a népi valóság egymásrautaltsága és kölcsönhatása biztosítja csak a magyar szellemi oszthatatlanságot.

Gyakorlati kívánságunk az előbbi elvek alapján:

1. a tudomány terén:

a) a nyelvtisztító mozgalom felkarolása és népszerűsítése;

b) a néprajzi és társadalomkutatás megalapozása és intézményessé tétele;

c) elhanyagolt és veszendő levéltáraink felkutatása, számbavétele és megőrzése;

d) a tudományos utánpótlás megoldása céljából belföldi és külföldi ösztöndíjak létesítése és ezeknek az illető tudományok követelménye szerinti elosztása;

2. az irodalom terén:

- a) író és nép közeledése;
- b) irodalmi társaságaink cselekvővé tétele;
- c) az itt élő népek között való megértés és megismerés szolgálata a szellemi alkotásoknak a másik nép nyelvén való kölcsönös tolmácsolása útján;

3. a színház terén:

- a) az erkölcsileg kifogásolható könnyű színházipari termékek mellőzése;
- b) a műkedvelő színpad erkölcsi és nemzeti szolgálatba való állítása;

4. zenei kultúránk terén;

- a) zenei életünk és dalostársaságaink művészi célkitűzéseinek a Bartóktól és Kodálytól feltárt magyar népi zene tartalmával való felfrissítése;

5. a képzőművészet terén:

- a) népművészetünk értékeinek megőrzése, a megőrzés munkájának megszervezése és az értékeknek alkotó és alkalmazott művészetünk szolgálatába való állítása;
- b) műemlékeinknek, mint meglevő nemzeti értékeinknek, számbavétele és megőrzése;
- c) templomok, kultúrházak, iskolák, szövetkezetek és más közösségi célokat szolgáló építkezéseinknél egy megalakítandó művészi tanácsadó szerv véleményének figyelembe vétele.

SAJTÓNK SZEREPE: A NEMZET NEVELÉSE.

„AZ ERDÉLYI MAGYAR napi és időszakos sajtó háború utáni működése, mostani állapota és jövőbeni szerepe“ címmel Gagy László értekezett. Hozzászólók: dr. Kalas László, Botár István, Arató András, Demeter Béla, dr. Jancsó Elemér, Balogh Edgár, Venczel József, dr. Joós András, Becsky István. Az előadó határozati javaslatát és a hozzászólók véleményeit bizottság tanulmányozta (Arató András, Balogh Edgár, Becsky István, Demeter Béla és Gagy László) s az így megszövegezett végleges határozati javaslatot a Találkozó ülése egyhangúan fogadta el:

1. A Vásárhelyi Találkozó megvizsgálta a romániai kisebbségi magyar sajtó szerepét, feladatait s kimondja, hogy kisebbségi sorsban a sajtó csak úgy teljesíti kötelességét, ha az önvédelmi egység, példa

és tanítás napi megnyilvánulása. Nemzeti érdekeink megparancsolják, hogy a magyar népkisebbség létérdekeit érintő döntő kérdésekben teljesen azonos álláspontot foglaljon el.

2. Ne szolgáljon tehát idegen érdeket. Legyen mértéke a tárgyalagosságnak, őrizője a nép jövőbe vetett jogos reménységének, öntudatosítója népének, ápolója a közösség szellemének, mert szerepe mindenekelőtt a nemzet nevelése.

3. A Vásárhelyi Találkozó őszinte rokonszenvét nyilvánítja a multban is hivatásuk magaslatán álló ujságok és ujságírók iránt, de mélyen elítéli és harcot vállal ama sajtótermékek ellen, amelyek tudatosan megbontják a nép önvédelmi egységét, rágalmozásokkal lealacsonyítják méltóságát és megtámadják történelmi öntudatát.

4. Történelmi hivatását a sajtó csak úgy töltheti be, ha a magyarság szent hagyományain és keresztény erkölcsi értékein felépülve a demokratikus nemzeti gondolatot sugározza szét.

5. A Vásárhelyi Találkozó kijelenti, hogy az alkotmányt és a törvényt védi akkor, amikor a leghatározottabban tiltakozik a cenzura alkalmazása és fenntartása ellen.

A SZOCIÁLIS IGAZSÁGNAK ÉRVÉNYESÜLNIE KELL...

AZ IPAROS és munkástömegek neveléséről és szerepéről Nagy István tartott előadást. Hozzászóltak: Demeter Béla, Nagy Ádám, Pipó Lajos, Kurkó Gyárfás, dr. Bogdán István, Vargyas Antal, dr. Sáhly László, Fogarassi László, Vincze János, Becsky István, Józsa Béla, Albrecht Dezső, Rohrer Károly, K. Katona Jenő, Arvay Árpád, Balogh Edgár, Fodor József, dr. Jancsó Elemér és Antal Gusztáv. A nagyfontosságú kérdésben a kiküldött bizottság (Antal Gusztáv, Balogh Edgár, dr. Bogdán István, Demeter Béla, Fodor József, Józsa Béla, Nagy István, és dr. Sáhly László) tanácskozásokat folytatott, majd határozati javaslatot terjesztett elő, melyet a Találkozó ülése teljes egészében és változtatás nélkül tett a magáévá:

A Vásárhelyi Találkozóon megjelent fiatal magyar értelmiség az iparos- és munkástömegek nevelése és szerepére vonatkozóan fel fogását a következőkben foglalja össze:

1. Valljuk, hogy életünkben a krisztusi elvek és tanítások alapján a szociális igazságnak érvényesülnie kell és vállaljuk a közösséget a munkássággal a kizsákmányoló tőke elleni küzdelmében.

2. A kisebbségi magyarság önvédelmének egysége érdekében a V. T. elengedhetetlennek tartja, hogy a munkásság saját soraiban teljes erejének súlyával küzdjön minden elnemzetietlenítő kísérlet ellen és teljes odaadással szálljon harcba összeköttetéseivel együtt a magyar kisebbségvédelem egyetemes nemzeti érdekei mellett.

3. A V. T. kimondja, hogy a magyar munkás és kisiparos egyenlő jogú és szükségességi alkotója a magyar kisebbségnek s éppen

ezért a munkás tömegek és kisiparosok erkölcsi és kulturális nevelésének és nemzeti önvédelmi szerepének betöltése érdekében vállaljuk a közvetítő szerepet a munkásság és a többi társadalmi rétegek között.

4. Helyesnek tartjuk, hogy a magyar munkásság és iparosság más nemzetiségű munkásokkal és kisiparosokkal kizárólag gazdasági és szakmai érdekeinek védelmére a szak- és szakmai szervezetekben helyet foglaljon. Ezzel szemben a munkástömegek és kisiparosok nemzeti, erkölcsi és magyar kulturális nevelése a magyarság megfelelő szerveiben és intézményeiben történjék.

5. Szükségesnek tartjuk, hogy a munkásság és kisiparosok erkölcsi felkarolása érdekében egyházaink az eddiginél is fokozottabb munkát fejtsenek ki.

6. Kulturális téren munkáskönyvtárak felállítását, népszerűsítő előadások rendszeresítését sürgetjük. Elsőrendű szükségességnek tekintjük a munkásság és kisiparosok érdekében tanoncotthonok létesítését, szakiskolák felállítását és a szövetkezeti eszmét népszerűsítő tanfolyamok megszervezését.

7. A V. T.-n megjelent munkás-résztvevők által előterjesztett következő pontokat elfogadjuk és támogatjuk:

a) a munkásság első parancsolatának tekintjük: együttesen küzdeni az egész romániai magyarsággal nemzeti jogainkat biztosító demokratikus jogokért, így elsősorban a szervezkedési, gyülekezési és szólásszabadságért, az ostromállapot és a cenzura hatályon kívül helyezéséért, amelyek nagyrészt gátolják a munkásság nemzeti, gazdasági és politikai védelmének szervezkedési lehetőségeit; közkegyelemért a nemzeti és emberi jogok védelmi harcában börtönbe jutott politikai foglyok részére;

b) az egyenlő munkavállalás szabadságáért, úgy a magánvállalatok, mint az állami és városi közhivatalok és üzemekbeni korlátlan alkalmaztatásáért;

c) magyar nyelvű ipari szakiskoláknak az állam költségén való felállításáért, valamint a tanonciskolákban magyar anyanyelvű tanoncok részére a magyarnyelvű szakoktatás bevezetéséért; a korlátlan iparjog és tanoncszerződtek esetében a nemzetiségi arányszám burkolt vagy burkolatlan alkalmazásának mellőzéséért; a háztartási alkalmazottak és mezőgazdasági bér munkások részére a törvényes munkanapok biztosításáért;

d) a létminimumot biztosító munkabér törvényhozás általi biztosításáért, továbbá az állam terhére a munkánélküli-segély törvény általi bevezetéséért;

e) a drágaság letörése érdekében a kartellek megrendszabályozásáért; a munkás betegsegélyező pénztárak autonómiájának visszaadásáért.

EGYSÉGES MAGYAR GAZDASÁGPOLITIKA.

OKTÓBER NEGYEDIKÉN a gazdasági megbeszélések során Vita Sándor „Közgazdasági politikánk“ és gr. Teleki Ádám „Mezőgazdasági politikánk“ címmel adott elő. Az egyesített vitában részt vettek: dr. Sáhy László, Ferencz Gyárfás, Petrovay Tibor, Szűcs Elemér, Bálint Vilmos, Fekete György, dr. Medve András, Vincze János, Fogarassi László, Pálffy Antal, Vargyas Antal, Becsky István, Daróczi Kis Lajos, dr. Fehér Endre, Csiki Attila, dr. Kalas László, Gyarmathy Árpád. A Találkozó bizottságot küldött ki a gazdasági kérdéskör egységes határozati javaslatának megfogalmazására. A bizottság tagjai: Fekete György, Petrovay Tibor, gr. Teleki Ádám, Vincze János és Vita Sándor. Munkájuk eredményeképpen a Találkozó ülése a következő határozati javaslatot fogadta el:

A Vásárhelyi Találkozón összegyűlt romániai magyar fiatalság, megvizsgálva közgazdasági és mezőgazdasági politikánk kérdéseit, felfogását és álláspontját az alábbiakban foglalja össze:

1. Minden egyéni és közösségi gazdasági tevékenységnek legfőbb célja a nemzet erkölcsi, gazdasági és szellemi vagyonállományának megtartása, fejlesztése és védelme a népi érdekek és szükségletek szerint.

2. A V. T. a magyar népi érdekeket szolgáló és a közvélemény ellenőrzése alatt álló gazdaságpolitika feltételének látja, hogy összes gazdasági intézményei között munkamegosztáson alapuló, tervszerű együttműködés jöjjön létre s ez az együttműködés egy gazdasági tanácsban, mint gazdasági életünket irányító s annak nemzeti kereteit meghatározni törekvő csúcsintézményben, öltön állandó formát.

3. Helyes mezőgazdasági politikánk alapját gazdatársadalmunk megszervezése kell, hogy képezze. Ennek érdekében építő szellemiségünket és erőinket azoknak a gazdatársadalmi munkáknak a szolgálatába állítjuk, amelyek e célnak megvalósítását tűzték ki feladatukul.

4. Mezőgazdasági politikánk egyik legfőbb feladatát népünk gazdasági nevelésében látjuk s ezért szükségesnek tartjuk a gazdasági nevelés egységes irányítását és értelmiségünk olyan nevelését, hogy mindazok, akiknek hivatásuk a magyar gazdatársadalom életében bármilyen természetű szerep betöltése, rendelkezzenek a szükséges gazdasági ismeretekkel.

5. Szükségesnek tartjuk a gazdaságstatisztikai munkának a megindítását és ennek megvalósításához a V. T. résztvevői szolgálatukat felajánlják.

6. Mezőgazdasági életünk szempontjából feltétlenül szükségesnek tartjuk egy olyan hitelszervnek a megalkotását és mindazoknak a már meglevő hitelszerveknek a támogatását, amelyek mezőgazdasági politikánk birtokvédelmi felfogásának szolgálatában állanak, továbbá a mezőgazdasági értékesítés intézményes kiépítését és a biztosításnak olyan megszervezését, mely az egész magyarság bizalmára támaszkodik.

7. A székelyföldi elvándorlást s általában népünk lassu elszegényedését egyik legsúlyosabb kérdésünknek látjuk, az elvándorlás megkötésére szükségesnek tartjuk a Székelyföld iparosítását, természeti kincseinek kihasználását, fürdőügyének és idegenforgalmának előmozdítását és ebben a munkában nagybankjaink tevékeny közreműködését; továbbá a közbirtokossági vagyoni problémájának szövetkezeti alapon való megoldását.

8. Gazdasági életünk fejlődésére kis- és háziiparunk előmozdítására, termelő rétegeink kishittel való ellátására, népünk fogyasztásának közhasznú megszervezésére elsősorban az önszegély alapján álló, tőkeerős szövetkezeti szervezet kiépítését kívánjuk és annak előmozdítását erkölcsi kötelességnek tartjuk.

9. A magyar jellegű és népi célokat szolgáló tőkeképzésnek előmozdítására és ezzel kapcsolatban egészséges hitelpolitikának lehetővé tételére szükségesnek tartjuk a minél szélesebbkörű takarékosági mozgalom megindítását.

10. A V. T. az alkotmány és törvények betűire és szellemére hivatkozva, a megbántott lélek keserűségével, egy megalázott és életlehetőségeitől megfosztani akart nép fájdalmának elemi erejével tiltakozik minden olyan hatalmi törekvés, intézkedés és beavatkozás ellen, mely a romániai magyarságot akár a közhivatalokban, akár a magánvállalatoknál vagy a munka bármely területén meg akarja fosztani a munkához való szabad és szent jogától s ezáltal különbséget tesz állampolgár és állampolgár között, kenyértelessé és kitagadottá téve az ország lakosságának jelentékeny részét s mesterségesen és céltalanul támasztott keserűséggel megakadályozza az országban együttélő népek békés összhangjának kialakulását.

HITVALLÁS.

A TALÁLKOZÓ utolsó ülésén arról folyt vita, hogy a határozatok meghozatala után munkaközösségünk milyen formában fejtsse ki szellemi tevékenységét. Felszólalások alapján a közhangulat több jelentős kérdésben megnyilatkozott. Így:

a) a Vásárhelyi Találkozó a jövőben nem ragaszkodik az ifjúsági korhatár megjelöléséhez, hanem munkájában részt kíván juttatni korhatár nélkül bárkinek, aki a Találkozó határozatainak szellemében a Találkozó résztvevőivel együttes munkát óhajt kifejtetni;

b) a Vásárhelyi Találkozó résztvevői, egész szellemi munkaközössége, együttesen és erkölcsi súlyával fogja megvédeni azokat, akiknek bármiféle harca, anyagi vagy erkölcsi üldöztetése lenne abból kifolyólag, hogy a Találkozó célkitűzéseit becsülettel szolgálja;

c) a Vásárhelyi Találkozó előkészítő és megrendező bizottsága régi összetételében jövőre is fennmarad s hatáskörébe tartozik, hogy szükség és kívánság szerint önmagát kiegészítse, valamint minden ügyben és kérdésben, mely a Találkozó további munkájára és munkájának fejlesztésére vonatkozik, intézkedjék és eljárjon.

IDŐKÖZBEN a sajtó- és szövegező bizottság befejezte munkáját és Tamási Áron közreműködésével megfogalmazta a záróhatározatot. Az ülés újbóli megnyitása után Metz István dr. tartalmas beszédben mutatott rá a nap jelentőségére és az összes résztvevők nevében szívből jövő köszönetet mondott Tamási Áronnak és az előkészítő bizottságnak. Tamási Áron meghatódva fejezte ki köszönetét a baráti szavakért, majd felolvasta a Vásárhelyi Találkozó záróhatározatát:

Hitvallás.

A Vásárhelyi Találkozó záróhatározata.

Az erdélyi fiatal szellemiség első országos jelentőségű cselekedete az volt, hogy ennek a szellemiségnek hordozói nagy számban megjelentek a Vásárhelyi Találkozón. Ezzel a cselekedettel az erdélyi magyar érett ifjúság először kísérelte meg, hogy szabad formában és minden érdekbefolyástól függetlenül magyar és emberi felelősségét vállalva jelentkezék népe előtt. Ez a jelentkezése olyan volt, hogy az egységes magyar társadalom minden színét tükrözte.

A három napig tartó tanácskozások, szellemi harcok és végül ebben a közös hitvallásban érvényrejutó egység határozottan bizonyítja, hogy az érett magyar ifjúság átérzi a közös sors és a nemzeti felelősség gondolatát.

Átérezte és bizonyítékát adta annak, hogy az erdélyi magyar társadalomban az előítéletek és testvérgyengítő harcok egy meg-ingó társadalom tünetei voltak csupán. Éreztük: rajtunk a felelősség azért, hogy a meglevő lehetőségekből közös munka, a közös munkából újból megerősödött magyar társadalom és ebből a megerősödő társadalomból helytálló nemzeti erő teljesedjék ki. A három nap vajdó és felemelő ünnepe után mi mindnyájan megállapítjuk, hogy társadalmunk keretén belül az osztálybeli és egyéni szétszakadás eltűnik, ha a nemzeti érdekekről van szó. A világnézeti harcok is elnémulnak a közös nemzeti érdekek parancsoló szavára.

Az érett magyar ifjúság ezalatt a három nap alatt ünnepi fel-szabadulásra mutatott utat népének, visszaadva a szónak erkölcsi tartalmát, nemzeti súlyát és emberi hitelét. Egy tiszta, magyar és emberi élet vágya lobogott benne, egy szenvedő nép tisztult meg általa és érezte meg újra az élet teremő tartalmát. Ebben a megtisztulásban kisebbségi népének útját az erkölcsi és nemzeti alapon álló népi demokráciában találta meg.

A három nap tanácskozásaiban, szellemi harcaiban szembe találta magát népének minden bajával, sorskérdéseivel és kívánságai-val, és ennek a népnek megújhódási vágya és akarata vezette arra az útra, melynek irányát mutatják és járhatóságát fiatal örömmel hirdetik az alább következő legfőbb elvi határozatok.

Az erdélyi magyar társadalomnak a kisebbségi sors követelményei szerint való átalakulását sorsdöntő jelentőségűnek ítéljük és ezért történelmi felelősségünk tudatában az egy test és egy lélek nagy akaratával valljuk, hogy:

az erdélyi magyar népkisebbségi élet irányítása csakis a keresztény erkölcsi és demokratikus nemzeti követelmények szerint történhetik;

népkisebbségi életünket és annak minden intézményét a nemzeti egység gondolata és célja hassa át, politikai, gazdasági, közművelődési és egyházi intézményei s azok vezetői között, amennyiben hiányzik, becsületes együttműködés jöjjön létre, az osztály-, felekezeti és nemzedéki ellentétek életünkéből tűnjenek el, annál is inkább, mert minden felekezeti és származású magyar embert s így azokat a zsidó vallású magyarokat is, akik kisebbségi sorsunk minden következményét vállalják, a magyar népkisebbség alkotó elemének tekintünk;

a Vásárhelyi Találkozón, megjelent fiatal romániai magyar értelmiség a legteljesebb nemzeti, szociális és politikai egység vágyától áthatva kimondja, hogy az erdélyi magyarság minden egyes tagjára sorskérdéseink és küzdelmeink iránti érdeklődés, tevőleges szolgálat és munka hárul;

a magyarság minden egyes tagjának teljesítenie kell mind anyagi, mind szellemi tehetségéhez mérten köteleességét magára hagyott nemzetünk iránt; kizárandó az, aki az erdélyi magyarság nemzeti érdekeivel összetűző tevékenységet fejt ki.

Magyar életünk szellemi buzogásának forrásánál féltékenyen örködünk s a nemzetnevelést egyetemes magyar kisebbségi feladatnak tekintjük, amelytől belső megújulásunk és fennmaradásunk függ. Megilletődéssel idézvén magunk elé népközösségünk, különösképpen egyházaink vezetőinek és munkásainak az anyanyelvi oktatás érdekében folytatott hőies küzdelmét, határozottan leszögezzük, hogy az anyanyelvi oktatás jogát népünk számára mind alsó-, közép- és felsőfokon, mind a szakoktatás terén érvényesíteni kívánjuk. Tiltakozunk iskoláinknak a törvényekben biztosított szabad működését gátló intézkedések ellen és megállapítjuk minden magát magyarnak valló szülő jogát gyermekének magyaranyelvű iskoláztatásához. Követeljük a romániai magyarság adózásából felekezeti iskoláinkat jogosan megillető állami és községi segélyt. Megállapítjuk, hogy a nemzetnevelésnek első tényezője a család, éppen ezért szükségesnek tartjuk ennek a szerepnek a magyar családokban való tudatosítását. Mivel a meglévő magyar tannyelvű iskolák csak egyrészét ölelhetik fel a magyar tanköteles ifjúságnak, egyfelől követeljük az állami iskolák magyar tagozatainak tényleges felállítását s ott magyar tanerők alkalmazását, másfelől kívánjuk az iskolán kívüli népnevelés céltudatos intézményesítését. Szükségesnek tartjuk ifjúságunknak ipari, kereskedelmi és gazdasági pályák felé való irányítását s az ily természetű szakoktatás kiépítését s ugyanakkor hangsúlyozottan kívánatosnak tartjuk, hogy a népi rétegekből kikerülő tehetséges ifjak is minden segítséget megkapjanak arra, hogy megfelelő közép- és felsőfoku oktatásban részesüljenek.

Nemzeti életünk egyik legfőbb megtartó és hajtó ereje népi irodalmunk és művészetünk. Népünk rendkívül dús és változatos lelki-életének művészi és irodalmi kiteljesedéséhez meggyőződésünk szerint szükséges az, hogy az alkotó szellem szabad legyen és szabadnak

kell lennie megnyilvánulásaiban is, a Vásárhelyi Találkozó azonban csak azokat a tudományos, irodalmi és művészeti alkotásokat vallja magáénak, melyek a kisebbségi magyarság nemzeti és erkölcsi értékeit és érdekeit nem veszélyeztetik. Az itt élő népek között való kölcsönös megismerés és megértés szolgálatát szükségesnek tartjuk e népek szellemi alkotásainak a másik nép nyelvén való tolmácsolása útján.

Sajtónk nemcsak nemzeti önvédelmi harcunk pótolhatatlan fegyvere, de egyik leghasználhatóbb, mert mindenhová elérő eszköze a nevelésnek is. Ezért kimondjuk, hogy a kisebbségi sorsban a sajtó csak úgy teljesíti kötelességét, ha az önvédelmi egység, példa és tanítás napi megnyilvánulása. Nemzeti érdekeink megparancsolják, hogy a magyar népkisebbség létérdekeit érintő döntő kérdésekben a sajtó teljesen azonos álláspontot foglaljon el. Ne szolgáljon tehát idegen érdekeket. Legyen mértéke a tárgyilagosságnak, őrzője a nép jövőbe vetett jogos reménységének, öntudatosítója népünknek, ápolója a közösség szellemének, mert szerepe mindenekelőtt a nemzet nevelése. Történelmi hivatását a sajtó csak úgy töltheti be, ha a magyarság szent hagyományain és keresztény erkölcsi értékein felépülve a demokratikus nemzeti gondolatot sugározza szét, A Vásárhelyi Találkozó kijelenti, hogy az alkotmányt és a törvényt védi akkor, amikor a leghatározottabban tiltakozik a cenzura alkalmazása és fenntartása ellen.

A gazdasági lehetőségek biztosítása és a munka szabadsága minden nép legelemibb emberi joga. Ezért az alkotmány s a törvények betűire és szellemére hivatkozva, a megbántott lélek keserűségével, egy megalázott és életlehetőségeitől megfosztani akart nép fájdalmának elemi erejével tiltakozunk minden olyan hatalmi törekvés, intézkedés és beavatkozás ellen, mely a romániai magyarságot akár a közhivatalokban, akár a magánvállalatoknál vagy a munka bármely területén meg akarja fosztani a munkához való szabad és szent jogától, ezáltal különbséget tesz állampolgár és állampolgár között, kegyértelenné és kitagadottá téve az ország lakosságának jelentékeny részét és mesterségesen és céltalanul támasztott keserűséggel megakadályozza az országban együttélő népek békés összhangjának kialakulását.

Minden egyéni és közösségi gazdasági tevékenységnek legfőbb célja a nemzet erkölcsi, gazdasági és szellemi vagyonállományának a megtartása, fejlesztése és védelme a népi érdekek és szükségletek szerint. A Vásárhelyi Találkozó a magyar népi érdekeket szolgáló és a közvélemény ellenőrzése alatt álló gazdaságpolitika feltételének látja, hogy összes gazdasági intézményeink között munkamegosztáson alapuló tervszerű együttműködés jöjjön létre s ez az együttműködés egy gazdasági tanácsban, mint gazdasági életünket irányító s annak nemzeti kereteit meghatározni törekvő csúcsintézményben, öltön állandó formát.

Helyes mezőgazdasági politikánk alapját gazdatársadalmunk megszervezése kell, hogy képezze. Ennek érdekében építő szellemiségünket és erőinket azoknak a gazdatársadalmi munkáknak szolgálatába állítjuk, amelyek e célnak megvalósítását tűzték ki feladatukul. Mezőgazdasági politikánk egyik legfőbb feladatát népünk gazdasági

nevelésében látjuk és ezért szükségesnek tartjuk a gazdasági nevelés egységes irányítását és értelmiségünk olyan nevelését, hogy mindazok, akiknek hivatásuk a magyar gazdaságszervezés életében bármilyen természetű szerep betöltése, rendelkezzenek a szükséges gazdasági ismeretekkel.

A magyar jellegű és népi célokat szolgáló tőkeképzésnek előmozdítására, s ezzel kapcsolatban egészséges hitelpolitikának lehetővé tételére szükségesnek tartjuk minél szélesebbkörű takarékosági mozgalom megindítását.

Nemzetgazdaságunkban rejlő nagy erőket nemcsak az élettelen anyagi javakban látjuk felismerni, hanem az élő és alkotó munkáskéz roppant értékében is. Mi bajtársi jobbunkat nyújtottuk a magyar munkásságnak és az elfogadta. Éreztük azonban a szorítás erejében, hogy egyebet is adnunk kell. Ezért valljuk, hogy életünkben a krisztusi elvek és tanítások alapján a szociális igazságnak érvényesülnie kell és vállaljuk a közösséget a munkássággal a kizsákmányoló tőke elleni küzdelemben. A kisebbségi magyarság önvédelmének érdekében elengedhetetlenül szükségesnek tartjuk, hogy a munkásság saját soraiban teljes erejének súlyával küzdjön minden elnemzetlenítő kísérlet ellen és teljes odaadással szálljon harcba összeköttetéseiével együtt a magyar kisebbségvédelem egyetemes nemzeti érdekei mellett. Kimondjuk, hogy a magyar munkás és kisiparos egyenlő jogú és szükségességű alkotója a magyar kisebbségnek és éppen ezért a munkástömegek és kisiparosok erkölcsi és kulturális nevelésének és nemzeti önvédelmi szerepének betöltése érdekében vállaljuk a közvetítő szerepet a munkásság s a többi társadalmi rétegek között. Helyesnek tartjuk, hogy a magyar munkásság és iparosság más nemzetiségű munkásokkal és kisiparosokkal, kizárólag gazdasági és szakmai érdekeinek védelmére, a szakszervezetekben és szakmai szervezetekben helyet foglaljon. Ezzel szemben a munkástömegek és kisiparosok nemzeti, erkölcsi és magyar kulturális nevelése a magyarság megfelelő szervezeteiben és intézményeiben történjék.

Teljes tudatában vagyunk annak, hogy kisebbségi sorsban élünk, s érezzük a szükségét, hogy keressük a román és magyar nép építő együttélésének a feltételeit és útját. Igazságunk tudatában állapítjuk meg, hogy a romániai magyarság kisebbségi sorsba kerülése óta mindenkor tanujelét adta, hogy eleget tett állampolgári kötelességeinek. Ezzel szemben a román kormányzatok részéről súlyos támadások érték nemzeti és emberi életjogaiban és nem kapta meg magatartásáért a kellő méltánylást és elismerést. Mi annak előrebocsátásával, hogy a középeurópai magyarság egyetlen nyelvi és kultúrközösséget képez, amelynek a romániai magyarság is alkotó része, igényeljük a romániai magyarság önkormányzatát, amelyhez való jogunkat az erdélyi románságnak saját elhatározásából született gyulafehérvári határozataira, valamint a békeszerződések kiegészítő részét képező kisebbségi szerződésre alapítjuk. A Marosvásárhelyen összegyűlt fiatalság egy szabadságát szerető nép nyíltságával fordul a nemzeti álmaiban beteljesült és Gyulafehérvár magas szelleméhez felemelkedni tudott román néphez és irányítóihoz, hogy az élet és az emberi jogaiban veszélyeztetett magyarság számára találja meg azt a módot, amely a

lelki kibéküléshez, egymás becsületes megértéséhez vezet és a történelmi egymásrautaltságban élő két nép számára a szabad testvéri együttélés lehetőségeit megteremti. Óhajtjuk ezt annál is inkább, mert meggyőződésünk szerint a román és magyar népre a Dunamedencében magasabbrendű közös hivatás vár.

Ezt a hitvallást, nem különben a Vásárhelyi Találkozó összes határozatait magunkénak valljuk s mint becsületes és egy nép előtt felelős férfiakhoz illik: fogadjuk mindnyájan, akik a Találkozóon résztvettünk, hogy azokat őrhelyeinken és munkaterületeinken szolgáljuk és megvalósításukért küzdeni fogunk.

ERKÖLCSI FORRADALOM.

AMIKOR Tamási Áron a Hitvallás olvasásába kezdett, a terem megmozdult: megszakadtak a sorok és hullámozva, önkéntelen belső kényszertől hajtva állt fel a fiatalság, hogy úgy hallgassa, ünnepi áhítatban azt, ami három nap és mögötte tizennyolc év vívódásaiból, útkereséséből született. Vásárhely ünnepi hangulata, a megrendült lelkeknek forró üteme ezekben a percekben teljesedett ki. Hiába kísérelnék meg: lehetetlen papíron érzékelteni a levegőnek tisztaságát, a magatartásnak emelkedettségét, a tisztább, emberibb élet vágyakozását, amelyek külön-külön és összesen példa- és elődnélkülivé teszik erdélyi magyar közéletünkben ezt a három napot. Aki nem volt jelen, meg sem értheti, nem is értékelheti, mert Vásárhely jelentősége nem annyira határozatainak betűiben, mint inkább szellemében és abban a lélekben s légkörben van, amelyek között határozatai megszülettek. Valami vallásos áhítat, a jobb és szebb, a tisztább és becsületesebb élet perzselő vágya, egymás megbecsülése, elfogultságok elvetése és a szeretet s megértés párlata uralta és emelte a levegőt nemcsak egy ember, hanem egy nemzet életében is ritka, kivételes alkalommá. Aki részt vehetett ezen a három napon, az soha el nem felejtheti. Hitet kapott a hitetlen, reményt a kétségbeesett és öntudatot a kétséggeskedő: nem elveszett az a nemzet, amely ilyen megtisztulásra képes. Három napon keresztül megvalósult és testet öltött az a szellem, melynek eljövételére olyan régen vártunk: magyar nem ellenségét, hanem testvérét kereste magyarban. Tiszta levegőjéből száműzöttek menekültek a magyar bűnök és az acsarkodás helyébe a megértés, a gyűlölet helyébe a szeretet, a szét-huzás helyébe az összetartás lépett.

Számunkra – akik jelen lehettünk – ebben áll Vásárhely legfőbb, életformáló jelentősége. A krónikás azonban nem elégedhetik meg ennyivel, hanem kutatnia és lemérnie kell azt is, amelyet ez a három nap a magyarság egyeteme számára jelent. A legtökéletesebb tárgyilagossággal, a szó értékének teljes lemérésével is kimondhatjuk, hogy a Vásárhelyi Találkozó történelmi jelentőségű eseménye életünknek. A válságos második évtized alkonyán, mikor a változás-

kor vezetést átvett nemzedék a sokasodott feladatok alatt roskadóban van és az évek sűrűsödnek feje felett, ült össze a férfikorba lépett, új körülmények között felnőtt fiatalság. Mennyi veszély is fenyegette ezt a nemzedéket, „hogyan beleeshetett volna, – mint egyik közírónk írja – akár a szétoldódásba, a saját nemzetisége, nyelve és történelmi kultúrája iránt való közömbösségbe, akár a kisebbségi neurózis valamelyik végletébe: a túlzott óvatosságba vagy a túlzott és kihívó, a konspirációkig menő vakmerőségbe“. És mennyi veszély fenyegette a Találkozót! Mennyire kétséges volt, hogy ez soha együtt nem találkozott, megoszlott és a világnézetek minden árnyalatát mutató fiatalság széthuzó, áldatlan testvérharcra felkeltett életünkben felnőve, az első alkalommal meg tudja-e találni a kiegyenlítésnek, a fegyelmezettségnek azt a hangját, a magasabb nemzeti érdekek szolgálatának azt a magatartását és felemelkedettségét, mely az eredményes munkát biztosítja. Az élet jó tanítómesternek bizonyult és a veszély állandó nyomása alatt Erdély újra megtalálta önmagát: nemcsak azt a franciákra jellemző csodálatos képességet, – a *coordination spirituel*-t – tudta magáévá tenni, mely válságos pillanatokban képessé teszi a franciákat arra, hogy osztályok, érdekcsoportok, sőt egymással ellentétes világnézetek egységes fogalmak és gondolatsorok szerint tudnak összedolgozni, gondolkodásukat és tevékenységüket egyedül a nemzeti élet alapvető konkrétumaira korlátozzák, hanem ezen túlmenően megtalálta az erdélyi magyarság egységnek azt a megfogalmazását, amely „egy néphez és emberi harcához egyedül méltó. Ennek az egységnek felülemelkedett eszmei arca már nem egyéni érdekeket, nem csoportok érdekeit, sőt nem különböző alakulatok és rétegek érdekeit mutatja, hanem az egészet együttvéve.“ (Tamási Áron.) Ebben áll a Vásárhelyi Találkozó történelmi jelentősége.

Ha a Vásárhelyi Találkozó jellegét nézzük, – mely egyben jövőjét is megszabja, – úgy meghatározó jegyeként egyet emelhetünk ki: *erkölcsi forradalom*. Forradalmi abban, hogy hitet mert tenni egy új szellem, egy új lelkelet mellett, mely az emberi és nemzeti értékeket állította zsinórmértékül és hadat mert üzeni annak a szellemnek, mely „személyi torzszalkodásokkal, mindenki elgáncsolásával és az építőerők megbontásával akadályozza meg a kibontakozás útját“. Ez a forradalom nem az államkeret, nem a meglévő intézményeink, szervezeteink ellen lázad, nem azokat akarja lebontani, hanem közéletünknek mai szellemét akarja egy etikaiabb, tisztább magaslatra emelni. Nem a rombolás, hanem az alkotás, az építés legfőbb vonása. A negatív, kritikai személettel szemben egy új szemléletet hozott: az építő magyarságét. A Vásárhelyi Találkozó példátlan vonása, hogy az összegyűlt fiatalság részéről, – bár ez a fiatalság sem felkészültségéhez, sem számarányához mérten nem engedtetett intézményeink irányításához, – egy hang, egy támadás sem hangzott el egyetlen intézményünk ellen sem, hanem a maga új, alkotásokra alkalmas világát építette fel.

A MEGÚJHODÁS ALAPELVEI.

KERESZTÉNY ERKÖLCS és nemzeti demokrácia: ez az a láthatatlan kupola, melyet a Vásárhelyi Találkozó fiatalsága maga fölé emelt, hogy ennek keretében széles és átfogó programja alapján szilárdra és ellenállóvá építse nemzetünket. Jól tudjuk, hogy ezekkel a fogalmakkal visszaéltek és nekünk kell visszaadni e fogalmaknak „súlyát és erkölcsi tartalmát”. Helyesen mondta Tamási Áron, hogy a demokráciának nincs meg ma már nálunk sem az a biztosan megjelölhető és félre nem érthető fogalma, amelyet valamikor takart s a demokráciáról szólva ma már két ember sem értheti meg magát. Meghatározása szerint: a demokrácia az összes erkölcsi, szellemi és anyagi javak igazságos és helyes felhasználása a társadalom javára. Azaz: a demokrácia nem rendszer-kérdés, mint a fasizmus, a *demokrácia életforma*, az egyetlen életforma, amelyben élni lehet, amelyben csakugyan emberi életet lehet élni. S ez a demokratikus életforma mindig függvénye a nemzeti közösség életének és érdekeinek: nem a számszerűség hatalmi demokráciája, *lényege és belső tartalma etikai beállítottsága*: az összetartozásnak, a teljes életszolidaritásnak minden vonatkozásban kifejezője.

Meg kell azonban vallanunk, hogy ilyen értelmezésű demokráciára, mely az összes szellemi, erkölcsi és anyagi erők lehető legjobb kifejtését és a közjóra való kamatoztatását szolgálta volna, a magyar életben a múltban nem volt példa. Ezzel a ténnyel számolnunk kell s következtetéseinket is hozzá kell alkalmaznunk. Nem egy elfelejtett életformát kívánunk fölújítani, hanem a fejlődés szükségzerű menetét segítjük. A demokratikus életformára nemzetünket rá kell nevelnünk, alkalmassá kell tenünk. Tehát lassú, közvéleményt, közgondolkodást átalakító, a szó legnemesebb értelmében vett nemzetnevelő munka követelményeivel állunk szemben. A demokrácia őszinte igénye új feladatokat érlel. A cél: lehetővé tenni a legszélesebb néprétegek számára is a közérdek megértését s azt, hogy ezt a közösségi életformát a maga belső ügyének vallja.

A magasabb értelemben vett nemzetpedagógia a demokrácia igénylésében nyer értelmet és szemünkben a legigazibb magyar demokráta a legnagyobb magyar nevelő: Széchenyi István. A demokrácia s a nemzetnevelés problémaköre szorosan kapcsolódik. A Vásárhelyi Találkozóból kiindult szellemi mozgalom is idetorkollik: nevelni magunkat és nevelni társadalmunkat arra, hogy a megsúlyosbодott feladatokat ebben az új életformában hordozni tudja. A demokrácia nemzetpedagógiai elvvé lesz, hogy népünket a civilizációs és lelki műveltség, a gazdasági erő, a politikai öntudat, a szellemi és erkölcsi magatartás minél magasabb szintjére emeljük s népi közösségünket a szabadon, önkéntesen, fegyelmezett és öntudatosan társulók nemzetársadalmává tehessük. És mi szükséges ehhez mindezekelőtt? Világos látású, reális, jelszavaktól meg nem szédülő, példa-

mutató emberek magatartása; társadalmi és vagyoni előjogok helyett a rátermettség, elhivatottság és tehetség társadalomszervező érvényesülése; jellemkiválóság, erkölcsi erővel párosult tudás, több munkateljesítés és nagyobb áldozatkészség, igazibb és mélyebb felelősségtudat, mint a vezetésnek, a szabad és érdemszerű kiválasztódásnak meghatározói.

Lelki megújulás nélkül az új életforma pusztá elképzelés marad. A társadalom átalakításához emberek kellene, akiket az új nemzetnevelés alkalmassá tett erre a szerepre, A helyes gondolkozás, a dolgoknak ösztönösen magyar nézése és az egyetemes magyar érdeknek még oly biztos megérzése sem elegendő. Mindez csak a helyes célkitűzést biztosítja. Hogy a gondolkozás, az ösztönös megérzés a valóságban reális értékke legyen, a cél értelmében helyes cselekvés szülessék, az elvek tettekké testesedjenek, ahhoz az egyének helyes magatartása szükséges, az egyén értéke és a köz szempontjából való hasznossága elsősorban erkölcsi mivoltán mulik. Ha tehát nem az erkölcsi megújulásból indulna ki programunk, a tervelés pusztán az eszmékkel való játék maradna. Történelmi példákat emlegethethetünk: a magyarság legnagyobb szellemi vezérei – Szent Istvántól a Zrinyik, Bethlen Gáborok, Széchenyik korán át napjainkig – valamennyien az evangéliumból élő emberek voltak, akik alkotásaikban a keresztény erkölcs kívánalmait valósították meg.

A Vásárhelyi Találkozó nyíltan és határozottan ki is jelentette ezt az alapvető tételt. Az erdélyi magyarság belső megtartó magatartása más úton nem érhető el, csak az egyén és a népközösség erkölcsi megújodása útján. Állást foglaltunk a kereszténységnek erdélyi életünkben való irányító szerepe mellett s ezzel állást foglaltunk amellett, hogy az erdélyi magyar élet igazi sorsvállalóinak csak azokat tekinthetjük, akikben ez a keresztény erkölcs élő valóság. És mi ez a keresztény erkölcs? A szeretetnek, a szolgálatnak, az engedelmességnek, a szegénység vállalásának, a hősiességnek, a türelemnek, az igazságosságnak, a helytállni és áldozni tudásnak egyetlen teljes formája, a mindennapi élet forgatagában, munkájában, változásaiban állandó, magasabbrendű értéket hordozó magatartás. Minél nagyobb, rombolóbb erejű változásoknak van kitéve egy népközösségnek élete a maga külső meghatározottságában, annál nagyobb, égetőbb szüksége van ennek az erkölcsnek belső tartókötelekére. Külső hatalommal rendelkező nép – bűnei ellenére is – sokáig fenntarthatja magát a hatalom eszközeivel, de ha egy külső hatalomtól megfosztott népközösség bensejében rágnak az erkölcsstelség, a felelőtlenség, az önzés, az egymás elleni rágalmazás és egymás iránti megnemértés, a munkakerülés, az irigység, a hiuság, a kicsapongás férgei, – az a nép feltétlenül elpusztul.

A jövő politikáját tehát formájában és szellemében egyaránt kereszténnyé kell tennünk, mert egyetlen rendszer sem nélkülözheti az egyéni felelősség és lelkiismeret mindennél értékesebb, tevőleges erőit, ezt pedig csakis a mélyen átértzett és cselekvéssé formált keresztény öntudattal lehet biztosítani. A kereszténység azonban nem spanyolfal, amely mögött egyesek vagy rendszerek a maguk szűkeblű és önző tevékenységét folytathatják. Tudatában vagyunk an-

nak, hogy Krisztus a szegények apostola volt, aki parasztokat és halászokat hívott magához és vállalni akarjuk az evangéliumnak minden szociális következményét. Krisztus tanításában, a keresztény szeretet, megértés, méltányosság és igazságosság szellemében, az evangéliumi tanítások által kiformált szociális érzék- és gondolatvilágban gyökerezik az a demokrácia és nemzetszeretet, melyet a Vásárhelyi Találkozó elfogadott. A Találkozó arra mutatott, hogy a fiatalság számára a munkáskérdés nemcsak a társadalmi ellentétek vagy pusztán a politikai célszerűség problémája, hanem elsősorban erkölcsi kérdés. A keresztény erkölcsi magatartást mindenekelőtt önmagunkkal szemben igényeljük, hogy az emberies gondolkodás nyíltságával, az összezárkózott társadalom erejével és a becsületes ember bátorságával igényelhessük a keresztény erkölcsi magatartást másoktól az egyéni és népközösségi élet síkján egyaránt.

Valljuk tehát, hogy a kereszténység az erkölcsi magatartású, nemzeti kultúrájú és demokratikus szervezetű erdélyi magyarságunk egyetlen megújulási lehetősége. Tudjuk, hogy a keresztény jelszavak mai politikai konjunkturájában nem szokatlan dolog a kereszténységet közéleti és társadalomszervezési elvvé tenni. Mi azonban a kereszténységet nem mint divatos jelentésű jelszót értelmezzük, nem osztályérdekek védőjét látjuk benne. A keresztényiség: hittudat és életformáló erő, őrizője és ápolója pedig az egyház. Az egyházak kérdésében Erdély régi hagyományos szelleméhez térünk vissza, melynek vallásos életét mély buzgóság, tántoríthatatlanság és áldozatosság s ugyanakkor mély bölcsesség és türelem jellemezte.

AMI UTÁNA KÖVETKEZIK.

A VÁSÁRHELYI TALÁLKOZÓ válasz volt a kétségeskedőknek s aggodalmasoknak, nyílt felelet a vádakra és gyanúsításokra. Mert voltak, akik világnézeti ellentétek romboló összezapásától féltek, meg mások, akik az erők egyesítése helyett az erők szétforgácsolását látták már előre, sokan pedig csupán személyi becsvágyat véltek megbujni a napirendre tűzött nagy kérdések megvitatására irányuló törekvés mögött. Talán természetes volt ez némiképp. A kisebbségi életben százszorta nagyobbak kell lennie a felelősségérzetnek és önfegyelemnek, a kérdések vonatkozásai kényesebbek, több az elveszteni való érték s a fiatalságban nem láttak elég biztosítékot. Érthető volt az aggodalom azok részéről is, akik a meglevő keretek szétbontására irányuló törekvést érezvén ki a kezdeményezésből, veszedelmesnek tartották, mint minden olyan kezdeményezést, amely előre nem látható változásokat hozhat életünkben. Kétségkívül ez is méltányolható álláspont. Egy dolog azonban érthetetlen és ma is megfoghatatlan. Aggodalom és tartózkodás hangzott el a fiatalság ama töredéke részéről is, amely pedig éveken keresztül oly kitarótan hangoztatta az egység megszületésének szükségességét. Határo-

zott és világos formában nyilatkoztak nem is olyan rég: „Azok ápolják az igazi nemzeti egységet, akik elfogultság és előítéletek nélkül, nem csupán az általuk elfoglalt egyik érdek, hanem az általános közjó szempontjából tudják a nép életét nézni.“ Itélkeztek, hogy „a szűk látókörű, saját szűrő-bőrű magyarok közé való elzárkozás, önmagunk határozott elkeretezése jelenti a nemzeti egység igazi megbontását“. Sőt: „aki azt hiszi, hogy az ő magyarsága a magyarság, aki azt hiszi, hogy csak úgy lehet valaki magyar, ahogyan ő magyar, az annál inkább ellensége a belső lelki egységnek, minél inkább vádol mást ennek az egységnek megbontásával“. És mégis minden különösebb elvi indok nélkül az „egyk érdek“, „önmagunk határozott elkeretezése“, az elfogultság és az előítélet fölé emelkedni nem tudtak, inkább vállalták az elvi következetlenséget. Igaz, hogy minap a fasizmussal sem általták vádaskodni. Ma – mi sem természetesebb – a baloldaliakat közéletünkbe csempésző „trójai faló“-ról értekeznek. S mindez vajjon az „egység“-ért van? Németh László megállapítása jut eszünkbe: „A fiatalság egyrésze csak felismer anélkül, hogy változtatni akarna magán. Nem érzik, milyen erkölcstelen egy gondolat, amíg csak a fejben virágzik.“

A Vásárhelyi Találkozó azonban válasz volt és felelet. Nyílt és férfias módon nyilatkozott meg – minden hitelrontó prófécia ellenére – a fiatalság ama szándéka, amely a nemzet valóságos egységének kialakítását és a gondolkodásbeli ellentétek romboló hatásának eltüntetését akarja. S ez történt úgy, hogy nem jelent senki számára elvfeledést, langyos vagy közömbös liberalizmust, hanem csak tanuskodást a meggyőződés mellett, hogy kisebbségi sorsban a a nemzeti élet síkján még a legellentétesebb szemléleteknek is találkozásuk kell, hogy legyen. A nemzeti létében veszélyeztetett néptöredék önmagával szembeni feladatai olyan nagyok, hogy mellettük valóban csak árnyalatokká válnak az elvi ellentétek. Felfogásoknak, meggyőződéseknek a különbözősége nem lehet az idő, a helyzet és az új szükségserűségek által kívánt fejlődésnek kerékkötője, sőt inkább a serkentője és előbbremozdítója. A nemzeti eszme a kisebbségi életben mélyebb, szociálisabb tartalommal telítődik, a szocializmus viszont felismeri a nemzeti közösséghez való hozzátartozás jelentőségét. Mi hiszünk abban, hogy jobb- és bololdal, polgár és munkás együttthaladhatnak életünkben, ha levetik előítéleteiket, eldobják elfogultságaikat és becsületes szándékkal keresik egymás kezét. De vigyázzunk: e kötelékek elszakadnak abban a pillanatban, mihelyt rejtett célok, hátsó gondolatok ütnek fel fejüket és a nemzet magasabbrendű céljait csoportok vagy osztályok érdekeiért megtagadják.

A VÁSÁRHELYI TALÁLKOZÓ első egymásratalálása volt az erdélyi magyar fiatalságnak. Bizonyos, hogy nem volt teljes sem résztvevőiben, sem munkájában, de visszatükrözte a fiatalság gondolatvilágának minden árnyalatát és tekintetével átfogta a magyar életproblémák egész síkját. Nem is az volt a célja, hogy mindenre kiterjedő programot adjon, hanem hogy a fiatal szellemiséget világ-nemzeti osztály és felekezeti különbség nélkül összehozza az erdélyi magyarság legfőbb életkérdéseinek megbeszélésére. A mostoha sors

parancsolóan követeli a cselekvő összefogást s a Találkozó bizonyosságot tett, hogy a fiatal szellemiség szinte kivétel nélkül átérzi egész társadalma közös sorsát és hordozza a nemzeti felelősség tudatát. Ebből a szemszögből kell Vásárhely jelentőségét néznünk. Mily kicsinyes, a kérdés lényegét mennyire meg nem értő az a bíráló, amelyik a megbeszélések rendjén ennek vagy annak a kérdésnek a hiányát kifogásolja! Bizonyára sok fontos és nagyjelentőségű kérdés megtárgyalása maradt el, de a megbeszélések szelleme nem hagy kétséget az iránt, hogy milyen álláspontot foglalt volna el a Találkozó ezekben a kérdésekben.

A Találkozó után az elvi probléma nem is került vitatásba. Hiszen az alapelv annyira pontosan rögzített, a részletes határozatok vonatkozásai annyira magától értetődőek. A Hitvallás nyugodtan és bizakodással tehetette minden résztvevő kötelességévé, hogy a Találkozó szellemére és a hozott határozatokra építse fel a maga életét, azok szellemében és megvalósítása érdekében folytassa a munkát örökhelyein és munkaterületein, intézmények és közösségi keretek között, ahol számára cselekvési lehetőség nyílik. A Találkozó elvei időtálló-sága tudatában a lassú, építő, társadalomátalakító munkát vállalta magára: tagjainak egyéni munkáján keresztül be akarja vinni a maga szellemiségét az erdélyi magyar életbe. Nem a meglévő intézmények elleni harc, romboló szándék vagy bomlasztó törekvés vezeti tehát, hanem az építő munka, az egyéni kötelességtudat és munkavállalás. A Vásárhelyi Találkozó, mint tényleges munkaközösség, megszűnt abban az ünnepélyes pillanatban, amikor tanácskozásait Tamási Áron bezárta. De fennmaradt minden egyes résztvevője számára: mint az egyéni felelősség és lelkiismeret parancsa. A Vásárhelyi Találkozó, mint közösség, a jövőben a szellemi síkon jelentkezik, mint ama eszmesor és szellem hirdetője, magyarázója és védelmezője, amelyet a fiatalság egy boldog magáratalálás pillanatában felismert és az erdélyi magyarság számára megmutatott.

„Az, ami Vásárhelyen történt, – írja Ijjas Antal, – azért történelmi fordulópontja az erdélyi magyarság életének, mert majdnem húsz évvel az impériumváltozás után az erdélyi magyarság – éppen az impériumváltozás után felnőtt nemzedék – lelkiület, önszemlélet és program szerint is azzá lett, ami a valóságban: nemzeti kisebbség.”

Azzá lett, ami a valóságban...